

Літаратурнае мастацтва

Год выдання 33-і
№ 69 (1914)
28 жніўня 1964 г.
ПЯТНІЦА
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТАРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СЯУЗА ПІСЬМЕННОКАў БССР

30 ЖНІўНЯ — ДЗЕНЬ ШАХЦЭРА

ШАХЦЭР-ПРАФЕСІЯ І БЕЛАРУСКАЯ

Л. ХУДЗІНЕУ. **Фота М. МІННОВІЧА.**

Прыгавдаеца даўня, выпадкова паслухана ў цяжкім спрэчку двух хлапчукоў. Спрачаліся, чыя мясцовасць лепшая. Кожны, як мог, расхваліў сваю.

— Гэты нас рака вайкіява.
— У нас тайга.
— А ў нас пшчыца вуць — Беларуска! Ваць? —
— А ў нас шахцэры ёсць! Напры з зоркамі — во! А ў вас?
— А ў нас...

Хлапчук загнуўся, збытанна заміраў вацьма, спыніў свой поэзір на ім. Я пацнуў плячма шацэраў у Беларуска! Не было.

І што ішоў ішоў зямля на і стараўся далей проціпаставіць гэтым вацьма аргументу свайго праўдзіна — адчуваў: усё мерка і мізэрна перад магчымі словамі «шацэра»...

Гэтымі дзямі і пабываў у Салігорску. Ходзіць па шахцэрскай зямлі і пад зямлю, успомніў тэго даўняга хлапчука. Успомніў і падумаў: цяпер не спасаваў бы ты, зямля, і спрэчку. Вуць колкі іх — салігорскі зорні, Швецыя, не гаснуць, нібы навалал на чынога неба ўпаў на зямлю. Есць цяпер цдзе той зямні аргумент.

Гэты аргумент — не толькі тысячы тон каштоўнага снэру, здабытага ў беларускай зямлі. Гэты аргумент — перш за ўсё людзі, няурымслівае, апантанае племя працаўнікоў. Вось трое з іх: памочнік камбайнера Архадзь Ларын, бригадзір гортнапраходчых камбайнаў Валерыя Раманоскі і Аляксандр Макаравіч. Праз жаліну іны спускацца ў шахту, а пакуль тут, «на паверхні» паводзяць рысу «зямным» турботам і клопатам.

(П. стар. 2, 3).

НА ПАРОЗЕ НОВАГА НАВУЧАЛЬНАГА ГОДА ФІЛАЛОГІЯ—ЛЮБОЎ ДА СЛОВА

Якая навука больш за ўсё цікавіць моладзь? Калі меркаваць па заявах, што наступілі сёлета ў Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэце, то — філалогія. Конкурс у філалагічны буйны, чым у фізіка, хіміка, матэматыку, біялогію, географію.

— У гэтым нам нічога незвычайнага, — сказаў нам адказны сакратар прыёмнай камісіі Міхалі Аляксеевіч Майракаў. — Спрытайцеся ў будучы дзень кібернетыкі, — у пэўны момант, што многія называюць літаратуру другім свайм захаваннем. Што ж гаварыць пра тых, якія яшчэ на школьнай парце аддалі перавагу «лірыцы», «фізіцы», «лірыцы»... Зрэбці канчатковы выбар дапамагла юнакам і дэлятатарам прыёмнай камісіі.

— Мы рытуем высокакваліфікаваных спецыялістаў, — гаворыць дэкан філалагічнага факультэта Рыгор Васільевіч Булацкі, — і той, хто вырашыў прывітаць сябе філалагію, павінен усім сэрцам любіць слова, мову, літаратуру. Трэба, каб яму падабалася работа выкладчыка, даследчая дзейнасць...

Пятаем, ці былі сярэд абітурыентаў менавіта такія, улюбёныя ў сваю будучую профэсію, людзі.

Так, такіх было шмат. Камісіі даявольна нават рабіць выбар паміж кандыдатамі, якія набралі адпаведна высокі, «прахадны» бал.

Зразумела, перагата ў першую чаргу аддавалася тым, хто мае працоўны стаж.

Тамара Мікіша, напрыклад, раней, чым стаць студэнткай, чатыры гады працавала ў хлебаробі. Сваю любоў да літаратуры, літаратурнае здольнасці яна правіла яшчэ ў школе рабонай моладзі. Анатоль Кірык два гады пасля заканчэння школы працаваў рабочым у саўгасе «Туча». Два гады працаваў у саўгасе «Туча». Два гады працаваў рабочым у саўгасе «Туча». Два гады працаваў рабочым у саўгасе «Туча».

Алена Смаляк прыхахла з Слоніма. Яе любоў да філалагічных дысцыплін адначасна шырока характарыстывае, аб гэтым сведчыць і атэстат. Дазушыць яе напісаць цікавую экзамэнацыйную работу «Калектыўная ўвага і калганаснае жыццё ў творчасці Якуба Коласа».

«Нам, маладым, будаваць камунізм, жыць пры камунізме» — такая тэма пісьмовага работы Лілі Цар — маладой калганіцы з вядомай пад Нясвіжам вёскі Лань. Сельская школьніца здала экзамэны толькі на «выдатна». Ады выдатны азіткі і ў экзамэнацыйнай карціцы мінскай школы імя Беларускай мовы і літаратуры, адыца, цікава будзе даведцца аб заўвагах, якія зрабіла абітурыентам прадметная камісія.

Абітурыенты, на думку старэйшай камісіі кандыдата філалагічных навук Еўдзіі Сцяпанавы Мядзельскай, спа-

У НЕВАЛІКІМ ПАКОЎЧКУ ЛЕБЕДЗЬСКАГА СЕЛЬСКАГА ДОМА КУЛЬТУРЫ ГАЗДІНІК АБІЎ ВОСЬМУЮ ГАЗДІНЮ РАЊЦЫ. З ІА АІДА ВІДАТ ПАТОК ПЕШАХОДАЎ. ПАЧАТ ЦІЯГНІЦА ЛАНЦУЖОК ВЕЛАСІПЕДАЎ У РАБОЧЫХ КАМБІНЕЗОНАХ — ГЭТА МЕХАНІЗАТАРЫ СПЯШУЮЦА НА ПОЛЕ.

— Увечары, — значае загадчыца Дома культуры Соф'я Васільевна Бажако, — нас чакае сустрэча з гэтымі людзьмі — задумал прывесці атэстычны веча. І вось з раўніцы заняліся падрыхтоўкай...

Перад Соф'яй Васільевна ў невалікім лісце паперы нейкая записка, лічы, прывітаньне гэтых людзей. Пачат чарнавы тэкст афішы: «Таварыш, сёння ў сельскім Доме культуры адбудзецца вялікі веча на тэму: «Хімія супраць рэальнага забавона». Выступіць...»

Соф'я Васільевна зазначае: — Некалі на лекцыі па агрэгу збіраліся адзіны. Пачаўшы няверуючы. Работа прадавала, не давала належных вынікаў. А між тым царкоўнікі рабілі сваю чорную справу.

Аднойчы папаўзла чутка: у суседняй вясцы мясцовы поп Антоній знайшоў божую крыніцу, вада з якой вылечвае многія хваробы. Поп гаварыў, што калі гэтую ваду пасвіць, дык яна можа даць стаць свежай. Сёй-той папаўзла. Поп паспеў сабраць немаглы суму грошай за тое, што сваяцкі ваду, і ўцеў у новую парафію.

Яшчэ і сёння некаторыя лебедзёўскія жыхары захоўваюць у бутэльках святочную ваду «яіца Антонія». Расказваюць пра такі сумны выпадак. У адной сям'і захварэў хлопчык. Яго вырашылі лячыць гэтай вадою. І ледзь не загубілі. На шчасце, адумаліся і павезлі малаго ў балніцу. Там яму зрабілі апэрацыю і выратавалі жыццё.

— Гэты і многія іншыя факты ўстрыжвалі нас і ўсю лебедзёўскую інтэлігенцыю, — значае Соф'я Васільевна.

У пакой заходзіць настаўніца біялогіі Зоя Дарожка, а за ёю — выкладчыца хіміі Лілія Рукавішнінава з намаданам у руках.

— Пакажам сёння на вечах некалькі хімічных даследаў, — гаворыць настаўніца, — ніхай людзі наглядна убачаць «чуды», снажам, як «абнаўляецца» йона і сана «апаляваецца» свечна, як прстая вада ператвараецца ў «кроў».

Павхална выступаюць супраць анорфнасці, неаірэспленскай характары, «расшчэпленскай» сядмосці, нашы крытыкі часам сірвоваюць свой погляд, здаецца, не ў той бок. Тоды ў разрад раздвоўных, неаірэспленскай трэпльцоў характары проста жыццёва складаныя або тыя, што знаходзяцца яшчэ ў працэсе супярэчлівага росту, стаянення. Так, калі крытыку Я. Герцовічу не ўдалося легка «ўціснуць» герою ў чалавечнасці, дэбратэ, узаемадэплага, узаемазваручка і г. д.

Наогул у лепшых нашых раманых характар ствараецца на універсальна шырока аснове. Але і ў такіх умовах ён не губляе сваёй аірэспленскай, менш яго пашчыраюцца, але не размываюцца, што можна наглядна ў творах прэстаўніцкай сучаснага мадэрнізму на Захадзе.

Павхална выступаюць супраць анорфнасці, неаірэспленскай характары, «расшчэпленскай» сядмосці, нашы крытыкі часам сірвоваюць свой погляд, здаецца, не ў той бок. Тоды ў разрад раздвоўных, неаірэспленскай трэпльцоў характары проста жыццёва складаныя або тыя, што знаходзяцца яшчэ ў працэсе супярэчлівага росту, стаянення. Так, калі крытыку Я. Герцовічу не ўдалося легка «ўціснуць» герою ў чалавечнасці, дэбратэ, узаемадэплага, узаемазваручка і г. д.

ДНІ І ВЕЧАРЫ СЕЛЬСКАГА КЛУБА

дзці пра людзей, якіх граба ў першую чаргу запрасяць у клуб.

— Мы разаслалі запрашальныя білеты, — тлумачыць загадчыца Дома культуры — Але з веруючымі лепш гаварыць з кожным асабіста.

— Добра, — падтрымоўвае Лілія Рукавішнінава, — дае будзе прыходзіць веча, выглядае сціпла, але ўсё тут радуе: вока; і сцены, і акуратнае лаўкі, і стол на сцэне, упрыгожаны жывымі кветкамі.

Соф'я Васільевна кратэ мліне за руку, усміхаючыся паказвае на лаўку, дзе разам са сваімі знаёмымі ўжо сядзіць бабуля Леанадзія. Народу сабралася шмат, каля трохсот чалавек, даявольна прыносіць дадатковыя лаўкі. Веча адкрыў прапагандыст Фёдар Емяльянаў. Потым выступіла біёлаг З. Дарожка. Урач Лебедзёўскай балніцы В. Бейнар расказаў аб шкіднасці аналіхарства. Выступленні былі каротка, цікавыя, без шпаргалкі.

Потым пачалася дэманстрацыя даследаў. З рук у рукі, напрыклад, перадаваліся прыкладнаеяныя манеты, абноўленыя на вагах удзельнікаў веча. Раптам пры поўнай цішыні залы самі запаліліся на сталі свечкі...

Веча закончыўся цікавым канцэртам. Чыталіся вершы, байкі, была паказана аднаактоўная п'еса на антырэлігійную тэму.

Апошній панінула Дом культуры Соф'я Васільевна. Кротым ціхай, зялёнай вуліцай. Практычна яшчэ адзін клубны дзень. І міжволі размова заходзіць пра новую будынак мэрарыяметвы, пра занацінасць клубнага работніка. Работа яго нягледзячы, па-трабуе творчых адносін, вынаходлівасці. Адно слова — праца з людзьмі. Але гэта якра і захалляе і дае задавальненне.

У Соф'я Васільевна даявольна распаніся ўвесь клубны тыдзень. А калі ёсць план, вядзь перспектыва і добра вядома, што рабіць тады выпадковых мэрарыяметвай не будзе. І сапраўды, у Лебедзёве не бывае пустых сумных вечаў.

М. СТАЛЯРОУ.
Маладзечанскі раён.

СУСТРЭЧА САТЫРЫКАЎ

У Рызе адбылася традыцыйная сустрэча сатырыкаў Беларусі і Прыбалтыкі. На сустрэчку ўдзельнічалі рэдактары, мастакі і супрацоўнікі часопісаў «Вожык», «Шлуота» (Літва), «Дадзіс» (Латвія), «Шкер» (Эстонія), а таксама «Крокодзіла».

У Рыжскім клубе паліграфістаў была адкрыта вялікая выстаўка работ карыкатурыстаў Беларусі, Літвы, Латвіі і Эстоніі. Яе адкрыў старшыня Саюза журналістаў Латвіі, рэдактар газеты «Цыня» Іварт. Журні адзначыла шэраг лепшых работ, у ліку іх — малюны беларускіх мастакоў Я. Ганкіна, А. Чуркіна і В. Ціхановіча.

Удзельнікі сустрэчы абмяняліся думкамі аб палітэнічных работніках часопісаў.

Дыскусія: «На парозе новага года»

Мабіць, ніхто не стане спрэчка, што праблема героя — цэнтральная праблема як неспрадна літаратурнай практыкі, так і тэорыі літаратуры. Літаратурны герой, характар у сучасным сацыяльным рамане — асноўны мастацкі фокус ідэа-эстэтычнага асваення жыцця. У характары, як у кроплі вады, адлюстроўваюцца галоўныя праблемы твора, выяўляецца майстэрства пісьменніка. Вядома, што раман, у якім характары «не вытрыманы» (Бяліцкі), не могуць па-мастацку перадаць праўду жыцця, мець багаты змест.

Адык у нашым літаратуразнаўстве і крытыцы яшчэ бытуе думка, што для сучаснага рамана не абавязковыя цэнтральныя героі, аб'ёмна выяўленыя вобразы ўсебакова раскрытыя шматгранныя характары (напрыклад, тэкія думкі правадзіцы ў цікавай увогуле кнізе В. Назаркіна «Мова мастацтва», Л. 1961 г.). Паўявілася нават «творыя» аб «раманах характару» і «раманах падазей». Раман падазей, нахштал раману І. Эрэнбурга, ставіцца на адну дошку (або нават вышэй) з раманами характару. Не наш ж думку, самацэнная падазейнасць часцей за ўсё шкідліва, аналітычнаму, усебаковаму «асаенню» рэальнасці, каб аб'ектыўна падаць гісторыю, адзінацэнная з сельскай гаспадаркі, калектывізацыяй сельскай гаспадаркі і псіхалогіяй сялянства, жыццём і сілу ўласціва пісьменніку змог граніца яро паказваць праз роздум, перажыванні гроў, прадстаўніцка розных сацыяльных груп, не звяртаючыся да неспрадных гістарычных інтэрпрэтацыі, публіцыстычных адступленняў і абгульненняў. І. Мележ зног пранікнёны ў філасофію, у дух таго часу, раскрываючы псіхалогію. Безумоўна, яго вопыт — не рэцэпт, розныя пісьменнікі і іншыя шляхам могуць прысціць да падобных жа вынікаў, метада сацыялістычнага рэалізму адкрывае неабмежаваныя магчымасці для жанрава-стылявога разнастайнасці.

Павел ДЗЮБАЙЛА: ІДЭАЛ, ГЕРОІ, ХАРАКТАР

Умовах паўнатуральнага гаспадаркі, грамадскай індэферэнтнасці, калі інтарэсы чалавека, рамкі яго жыццядзейнасці абмежаваліся, як правіла, клопатамі аб бытавых патрэбах. Мы нагляднама сваёсаблівае гогалеўскае сінтэтычнае суб'ектыўнага ўнтрагнага жыцця чалавека і наваколных абставін. Героі вельмі моцна прывязаны да побыту, паўнатуральнага гаспадаркі. Унутранае жыццё героя і аб'ектыўнае прадметнасць як бы зліты, асяроддзе, абставіны неспрадна, амаль поўнасьцю «вытлумачаюць» паводзіны, учыны чалавека, яго характар. Гэта яшчэ ў большай ступені ўласціва для вобразаў кулакоў, розных глушчых, сідур, халустай, духоўнае жыццё якіх яшчэ больш звужана, збеднена, накіравана да хівацыі, узбагачэння любімымі сродкамі, нават самімі жорсткамі, бесчалавечнымі, дзікімі. Таму, мабыць, такімі важнымі і патрэбнымі з'яўляюцца бытавыя змалюўкі ў раманых І. Мележа, М. Лобана, А. Чарнышвіча.

Толькі з далучэннем чалавека да грамадскага жыцця пашыраюцца і ўмоўваюцца яго сувязі з наваколным светам, пераждваюцца новыя якасці ў яго псіхалагічным абліччы. Эстэтычная катэгорыя абставін паступова ахапляе не толькі канкрэтна-гістарычнае бытавое асяроддзе, але і тыя эканамічныя, палітычныя, маральна-этычныя адносіны, аб'ектыўныя фактары рэальнасці, якія ўжо вельмі аспрадаваны абумоўліваюць характар чалавека, яго імяніны, учыны, паводзіны.

Сучасная літаратура значна пашырала разуменне абставін. У адносінах да характару важнейшымі абставінамі сталі развоўчыя барацьба, калектыві, народ. Тэкія «шматплановасці» рашаючыя грамадскія абставіны адлюстроўвае пашырэнне рэальных шматгранных сувязей чалавека з калектывам, народам, дзяржавай, гісторыяй. Адысюль вынікае і патрабаванне узбагачэння літаратурных характараў, пашырэння іх дыяпазонаў і адначасова паглыблення псіхалагічнага аналізу.

Беларуская літаратура дасягнула значных поспехаў у гэтых адносінах. Галоўныя героі апошняга раману І. Шамкіна, Я. Брылі, А. Навуменкі і інш. сведчаць аб тым, што пісьменнікі імкнучыся паказаць «сённяшняга чалавека адначасова і такім, якім ён ужо стаў, і такім, якім ён становіцца, набываючы новыя якасці» (Фадзееў). Сацыяльнае, грамадзянскае самасядомасць усё глыбей пранікаюць у сутнасць характараў героў, становячыся як бы «прыродным» яго якасцямі. Мы нагляднама характары складаныя, шматгранныя і адначасова з гэтым цяжкія.

Пад цяжасцю характараў мы разумеем не адналічавасць яго, не тую адналічаваную «удалінасць» героя літаратуры перыяду культуры асобы. Для цяжкіх і кірэсленых характараў нашай сучаснай літаратуры ўласціва шматграннасць багатае рысу і якасцяў, часам супярэчлівыя. Адываецца прайсць асваення і мастацкага даследавання ўсёго чалавека, усёго характараў. У цэнтры увагі пісьменніку — тыя бакі характараў, якія былі раней «неахопленыя» або яро правіліся толькі ў апошня гады — чалавечнасці, дэбратэ, узаемадэплага, узаемазваручка і г. д.

Наогул у лепшых нашых раманых характар ствараецца на універсальна шырока аснове. Але і ў такіх умовах ён не губляе сваёй аірэспленскай, менш яго пашчыраюцца, але не размываюцца, што можна наглядна ў творах прэстаўніцкай сучаснага мадэрнізму на Захадзе.

Павхална выступаюць супраць анорфнасці, неаірэспленскай характары, «расшчэпленскай» сядмосці, нашы крытыкі часам сірвоваюць свой погляд, здаецца, не ў той бок. Тоды ў разрад раздвоўных, неаірэспленскай трэпльцоў характары проста жыццёва складаныя або тыя, што знаходзяцца яшчэ ў працэсе супярэчлівага росту, стаянення. Так, калі крытыку Я. Герцовічу не ўдалося легка «ўціснуць» герою ў чалавечнасці, дэбратэ, узаемадэплага, узаемазваручка і г. д.

ПА ЗАКАЗАХ МАСКВЫ

На кніжках, выддзеных маскоўскім выдавецтвам, вельмі часта можна убачыць адрас друкарні: паліграфічна-бінайт Імя Я. Коласа, Мінск...

Беларускі паліграфічны камбінат Імя Я. Коласа — адно з буйнейшых прадпрыемстваў краіны. Аб яго магчымасці сведчыць лічы — два мільёны дзвесце тысяч экзэмпляраў адбіткаў у суткі. Таму не выпадкова суды па-пастанюць заказы з многіх выдавецтваў краіны.

Вялікія заказы атрымалі паліграфісты сёлета ад маскоўскіх выдавецтваў «Советский шкестель», «Малыш», «Просвещение» і іншых. Гэтымі дзямі тут заночылі друкаваць творы М. Гарына-Міхайлаўскага ў двух тамах. На ратацыйнай машыне знаходзіцца ўспаміны Н. К. Крупскай ад У. І. Леніне, тры тамы Дзямяна Бяднага, «Паны Галаўлёвы» М. Салтыкова-Шчадрына, шмат дзіцячых апаваданіяў. Амаль усё нігі выдаюцца статысцкімі тыражамі.

НАВАСЕЛЛЕ МУЗЫКАГА ВУЧЫЛІШЧА

Добры падарунак атрымалі навучніцы Віцебскага музычнага вучылішча. Учора будаўнікі здалі ў эксплуатацыю новы трохпаварковы вучэбны корпус. У выдатным светлым будынку агульнай плошчай 2.400 квадратных метраў ёсць 33 вучэбныя класы, бібліятэка, кабінет гуказапісу, радыётрансляцыйная студыя, глядзельная зала на 500 месц. Усе памяшканні радыёфікуюцца.

— 83-гадовым Фёдарам Рыгоравічам Слабада, Міхаліам Ціханавічам Пшоўчынам сядзіць Аляксандр Слабада, які на працягу некалькіх гадоў адкірмлівае больш чым па тысячы, гадоў свайго, сядзіць і тыя, хто пасвечаны ў хлебаробы.

Зала перапоўнена. На свята прыхалялі суседзі з іншых калганас і ўстаноў нільчурскіх. Сакратар партыйнага бюро калганас Рыгор Жун, адрываючы гэтыя свята, гаворыць:

— Мы сёння пасвячаем у хлебаробы чарнавыні вышнікоў нашай школы. Спадзімся, што іны будуць свята захоўваць працоўную традыцыю сваёй бацькоў, парадуюць наш калектыву новымі поспехамі ў працы.

На трыбуне Фёдар Слабада.

— У вашы рукі, дзеці мае, — гаворыць ён, — перадаем мы працоўную эстафету,

ПАСВЯЧЭННЕ Ў ХЛЕБАРобы

У вяснінне неба над Дуброўскім сельскім клубам ярка гарыць зорка. Клуб стаіць на высокім месцы. Адысюль відаць палеткі і формы калганас, наваколныя вёскі. Чыравоныя праменьні зоркі сведчаць даўна-даўна. Запаліліся іны ў гонар тых, хто пасля заканчэння школы прыйшоў працаваць у родны калган.

Гарача пра сёння ў працоўнай вёсцы. Ідзе уборка і нельга траціць ніводнай хвілінкі. Але калганікі арцелі Імя Мяднава знайшлі час, каб прыйсці ў клуб, урачыста прыняць у сваю працоўную сям'ю маладога папаўнення. Прымаюцца ў хлебаробы — Міхалі Каплір, Ніна Каплір, Леанід Максеанка, Аляксандр Лапек, Дар'я Бароха, Леанід Пудаў, Віктар Маіц, Аляксандр Сірвіна.

— На сцене бунты жывых іветак, лезуць «слава хлебаробам». У прэзідыю побач з ветэранамі калганскай вытворча-

ХЛЕБ ЗАЎТРАШНЯГА ДНЯ

імя маладых калганікаў з гонарам пранесці праз усё жыццё званне хлебароба.

Дырэктар Дуброўскай васьмігадовай школы Віктар Сцяпанавіч Дрозд зачытаў наказ свайм выхаванцам браць прыклад са старэйшых. Пільныя павіншавалі маладых іхніх дэбратэ і ім іветкі.

Старшыня праўдзіна калганас А. Бяліцкі называе лепшых людзей калганас, дзікую вучыню Валодзею Іонававу, Мішу Курашу, Валодзею Боруху і іншых за дапамогу калганасу на уборцы ўраджая. Маладым хлебаробам ад імя праўдзіна калганас старшыня ўрачае павіяныя кніжачкі і іншыя падарункі. Імя іны па бацьку і прозвішча маладога хлебароба. У паследняк, на назіранне маладога хлебароба, наказ іму, маральныя нодзе будаўніцка камунізма.

Прысутныя жадуць вялікіх поспехаў у працы юнакам і дзяўчатам, якія ўступілі ў сям'ю калганікаў.

Хвалючыся гэты момант.

В. КАЛЬЦОУ,
загадчык аддзела культуры Верхнядзвінскага райвыканкома.

Мех важкі, паўноты... Яго і не адкажы скарпі ёма — зерне ў ім цяжкая, нібы золата. Ды рукі ў Івана Захаравіча Вайтовіча лічыць даўныя.

Хараша на душы старага калганіка з Навагрудчыны, Свочасова, па-гаспадарску робіцца ўсё ў іх «камунары». Вось сяміччальны ўборку,

распачалі службу азімных. Запалі ў полі раллі, свежай бараной... Зямля аддала свае дары. Людзі сустракаюць восень з думкай аб новым ураджай.

Фота А. ПЕРАХОДА, (БЕЛТА).

КНІГУ ЧЫТАЕ МАСТАК

Работы беларускіх ілюстратараў кнігі атрымалі прызнанне дзялёка за межамі рэспублікі. На ўсеагульных выстаўках кнігі ўзнагароджаны дыпламамі і медалямі вялікай групы нашых мастакоў. Сярод іх — майстры старэйшага пакалення А. Волкаў, В. Ціхановіч, І. Давідовіч і таленавітая моладзь — Г. Паплаўскі, А. Кашук, В. Забараў, Е. Лось і я. б. Я. Якоўчык, І. Немагай, В. Шарановіч.

Сялята наша кніжыя і станковае ілюстрацыя папоўнілася новымі работамі. Вось пра іх і хочацца падзяліцца думкамі.

На мой погляд, падзей у галіне беларускай кніжнай ілюстрацыі стала афармленне І. Давідовічам назвы Анатоля Вялюгіна «Вецер з Волгі». У гэтых таленавітых, арыгінальных па кампазіцыі ілюстрацыях, якім удзячыць лірызм, вобраз юнага Ільіча вырашаны глыбока і прайдзена.

Адаін з лепшых праявіў праўраў беларускай літаратуры — раман Аркады Чарышэвіча «Салтанне» — знойшоў свайго ўдзельніка Інтэрпротатара ў асобе мастака П. Калініна. Ён добра раскрывае змест кнігі, трыналі дэталі перадае час дзеяння. Для кожнага ліста знойдзена арыгінальнае графічнае вырашэнне.

Апошні час асабліва прыкметныя поспехі ў афармленні выданых народных казак. Смела ўжываючы разнастайную тэхніку, мастакі ствараюць непаўторныя казачныя ілюстрацыі шлобу лепшай дзяркі наліса імя Леніна Надзеі Хаванічкі і вядомага механізатара з наліса «Бальшавік» Аляксандра Пароўскага, на камасольска-маладзёжнае вяселле, затым на другое, што адбылася ў саўгасе «Рудкова» Віцебскага раёна. Аўтар шырока адыняе дзверы некаторых сельскіх клубай і дамоў культуры, каб мы маглі прысутнічаць на вечары ўшанавання працы лепшых людзей, не забываючы паважліва і на звыч у аднаго каўчунскага працы Талячынскага раёна і на цэнтральную плошчу гарадскога пасёлка, дзе ў гонар разведчыкаў будучыні закладзена парк; дае нам магчымасць заглянуць у гісторыю-краязнаўчы музей юных спадатыў Верхнядзвінскай сярэдняй школы № 2.

Брашура В. Пеняляева «Народнае жыццё» толькі што выйшла ў свет у выдавецтве «Беларусь».

Вялікую справу зробіць работнікі кніжнага гандлю, калі яны пастараюцца адрэаць даць ёй «залеўную вуліцу» ў кожны калгас і саўгас, у кожны сельскі клуб, бібліятэку, і Дом культуры рэспублікі.

Працаўнікам вёскі, якія рыхтуюцца на найлепш аднавіць сваё сёлетняе свята ўраджая і ўшанаваць працу перадавых людзей, брашура В. Пеняляева можа быць добрым дарадкам.

А. МАХНАЧ.

свет, Навіной вырашана вабач ілюстрацыі Г. Паплаўскага да «Эстонскіх народных казак». Застаўні ілюстрацыі памерам у старонку, выкананы ў тэхніцы гравюры на лінолеуме, добра глядзяцца ў кнізе. Мастаку удалося зразумець і па-свойму перадаць каларыт эстонскага народнага эпосу. Адна з лепшых гравюр зроблена да казкі «Пра шахцёра братаў і іх сястрычку». Гэты ліст арыгінальна вырашаны па слуху, сястрычка, якая трапіла да Бабы-Ягі, крапавана-сумная, Тактоўна ўдзельны ў кампазіцыю істотны да зместу казкі дэталі — воран і яблыка.

Пераканальна, з добрым разуменнем казачнай фантастыкі, свежымі фарбамі, з уласным домсласем паказана «царства» Рака ў вокладцы Н. Паплаўскай да цудоўнай коласаскай казкі «Рак-у-сач». Добры вынік прынесла творчая садрукнасць А. Кашук-рэвікі і Б. Забарава. У выніку яе з'явілася цікавае афармленне кніжкі «Ад казкі да казкі». Арыгінальна, па-новому задуманы і выкананы ілюстрацыі і ўстаўкі да гэтай кнігі. Па сваёй форме ўстаўкі нагадваюць слугуць паштовых марак, у якіх дасціпа, з гумарам уамапанаваў героі, той ці іншы казкі сельскіх, поў паметым, цівун і г. д. Добра вырашаны по колеру, разнастайныя па сюжэтах, які абдынаю адліствам мастацкай задумкі.

На маю думку, саступаюць устаўкам па мастацкіх вартасцях раздарты ў кнізе. Яны не такія вострыя і зместуныя. Вобраз царя ў адным з раздартых нагадвае па манеры ўвасаблення білібініскага Дадона са слаўтай казкі Пушкіна пра залатого пуніка.

З усіх ілюстрацый памерам у старонку самай удалай, па-мойму, — «Тры ісянды». Тут дасціпа характарыстычны дармадзі. Яны расплылі ад тлущу і бяздзейнасці. Гэта карысталюбы з тупымі тварамі.

Есць у малюнках кнігі і наўмыснасць у контурах, і «арыгінальнасць дзеяў арыгінальнасці». Гэта зніжае вартасць добрых у цэлым работ.

Самостойна вынаў В. Забараў ілюстрацыі да казак Алены Фі-

лімонавай-Кобец. Добры густ у колеры і тоне — вось істотны вартасці гэтай работы. Ілюстрацыі да казкі «Вецер-настаўнік» і «Заранка» удала перадаюць дзіцячае светаўспрыманне. Многа добрай выдумкі ў лісце, дзе паказана, як Заранка прыходзіць у краўну Маўчанію, каб дапамагчы маўчаню. Стаць яна перад гэтай страшнай краўнай і ніякіх жахаў не баіцца. Спявае песню. Не стрываюць песню магутныя сцены. І паучоць песню людзі ў краўне Маўчаніі.

І яшчэ пра адну работу, якая асабліва запомнілася. Сялята мы ўбачылі цудоўныя станковыя ілюстрацыі да слаўтага помніка старажытнарускай п'есменнасці «Слова аб палку Ігаравым», выканана мастаком Я. Куліком. Толькі сталому майстру па плычы такая задача. Малады мастак падвышоў да яе ўсёй аднаасцю і дасягнуў добрых вынікаў.

Гэтыя ілюстрацыі абдынаю аднаў ідэіна-мастацкай задумай. Яны цэльныя і зместуныя. У кожным лісце адчуваець слух душы рускай раці і бязмянуць любоў да роднай зямлі. Арыгінальнасць кампазіцыі, прыгажосць слуху з лістах грунтоўна па дасканальным праніненні ў тэкт твора, у сутнасць падзей. Гэтае праніненне і падказала выбар мастацкіх срэдкаў. Ілюстрацыі выкананы ў чорна-бела манеры з уадзельнем інтэнаўнага кінаварнага колеру.

Выбар гэты — досць удалы для перадачы настроў — з трывожна-настраўнага, з змрочнага, з тэабына пазытыўнага. Уадзельнем глыбокае брэнэ ўвабачыла магчымасць мастака і зрабіла больш «поліфанічным» гучанне лістоў. Мастак свядома пазбегла паказу раіаў палавеніх, але ў той жа час умела і тонна выкарыстоўвае кожную дэталю ў кампазіцыі, каб падкрэсліць трывожны стан і прысутнасць моцнага, каварнага ворага (стрэлы ў паліце). Адноў дэталю аўтар падкрэслівае эпоху, другой — вастрыню і жорсткасць канфілікту Іны і раз адна дэталю, удала выбрана, выконвае некалькі функцыі. Так, у лісце «Уцеі і палону» каменная баба дакладна паказвае час і месца падзей, якая адбываецца.

Кампазіцыйны ліст «Ігар у баі» — як бы франтысці да ўсёй раі. Бель слухт кая, Ігар, паказаны на чорным фоне пад сцягам, — усё гэта вырашана прыўзнята. Падняў і «паўёу свае ха-

робрыя палкі на зямлю палавеніау за зямлю Рускую...» Дзе-нідзе крануць бронзау вадзюча, стрэма, шлем, лік свяціцеля на сцягу ўвабачаюць каларыт гэтай ліста.

Паказваючы выступленне Ігара ў паход супраць грозных палавцаў, мастак добра перадае трывожны стан прыроды, які быццам праорчыць няўдачу. Усе кампазіцыйны лісты ўрачыста і строгаы.

У ілюстрацыі, дзе «русчыя вялікія паді чарвельнымі пчматамі перагарадзілі», паказаны як бы ўкапанія ў зямлю волаты рускія. Яны стаяць за сцягоу а чырвоных шчытоў, уздымаючы лес дэдаў. Адчуваець несакусальную магутнасць і ўнутраную сілу воінаў. Рой стрэл не зрушыць спакойнай велічы Ігаравых палкоў...

А вось «дрэмле ў полі харобрае гназдо Ольгава, — молцына зацелал...» Трывожны і дэталю сонратніка. Высокі гарызонт кампазіцыйны ліста больш падкрэслівае забыдце стомленых пасля першай перамогі воінаў. Уватунытыя ў зямлю дэдаў перасякаюць лінію гарызонта. Паасцю нерасадзіныя коні.

Ілюстрацыі дапаўняюць адна адну, ствараючы цэласную сцюгу. Але ў той жа час кожная з іх, узятая паасцю, глядзяца як самастойны твор.

Асобнае месца сярэд лістоў займае быліны вобраз Яр-Тур Усеваіа. У гэтым вобразе ўвасаблена багатырская сіла і магутнасць рускага воіна. Сяч ён вадмаш ад зары да вечара, з вечара да свята лютыць стрэлы каўняны, грывіць шаблі аб шалома. Ліст скампанаваны так, што ўвага глядзельца сканцэнтравана на самім Усеваіае. Стрэлы, якія ляцяць з усіх бакоў, сведчаць, што героі ў самым цэнтры бітвы.

Не ўсе ілюстрацыі выкананы на адвольным уроўні. Есць некая скаванасць у адных, а ў іншых — эсканасць. Але і гэтыя хібны не змяняюць кожны-небудзь істотна вартасці сэрві ў цэлым.

Мне здаецца, удача Я. Куліка ў гэтай рабоце абумоўлена тым, што ён, пераважачы «Слова» на выўленчую мову, дзе сваю ацэнку падзеям.

Удача мастака не выпадкова. Давялося пабачыць не так даўно яго ілюстрацыі да вершаў Артура Вольскага «Куды плывуць караблі» і да аборкіна Алега Лойні «Як Таня рэха шукала». Яны выкананы ў асцім іншай манеры, але таксама добра глядзяцца ў тэксце, прыабаўляюць трапна перададзенымі «акурамі».

Можна было б называць і многія іншыя работы кніжнай графікі і станковай ілюстрацыі. Але мне хацелася тут спыніцца на тых, якія асабіста мяне ўрашлішы.

І яшчэ адно: вядома, узровень, дасягнуты нашымі майстрам кнігі, — гэта не мяжа. Хочацца спадзявацца, што неўзабаве мы ўбачым яшчэ больш дасканальныя работы і названых тут, і не названых майстроў. Тым больш, што моладзь актыўна ідзе ў мастацтва кнігі.

Міхалі БЕЛЬСКІ.

ГАСТРОЛІ, ВЫСТУПЛЕННІ, СУСТРЭЧЫ

□ Рускі драматычны тэатр імя М. Горькага знаходзіцца на гастролях у Магілёўскай вобласці. Мінскія артысты прывялі спектаклі «Ленінградскі прэспіт» і «Антоній і Клеапатра». «Двое на арэлях», «Азін год».

□ Акрамя асноўнай сцэны, амаль кожны дзень артысты даюць «вызлыні спектаклі». Яны бываюць у Быхаві, Чавусі, Вялікім іраінаўскім, Створана брыгада, якая выступіла ў Самасольскага, Віцебскага, Ілімавіцкага, Касцюковіцкага і Краснапольскага раёнаў. Там будучыя паказаны спектаклі «Ленінградскі прэспіт» і «Беражыны мывыя сыноў».

□ У другой палавіне жніўня Беларускае дзяржаўнае філармонія наладзіла 12 канцэртаў для працаўнікоў паліцыі ў Самасольскага, Віцебскага раёнаў. У налісках імя Куцава, «Чырвоная зорка», «Новае жыццё», імя Леніна, «Чырвоныя Студэнты», «Самасольскія і іншыя выступілі і спевалі — заслужаны артыст БССР П. Макараў, лідэрэў Усеагульнага фестывалю моладзі І. Студэнцаў, С. Самасольскага, Віцебскага, артысты арыганальнага жанру Ігар і Мая Крапіны, балетніст С. Літоўна, чыталыні А. Панікін і іншыя.

□ Страўная брыгада Беларускай філармонія выступае ў Гомельскай вобласці. Канцэрты адбыліся ў Азарычах, Калінінвічах, Нароўлі, Петраўнае, Тураве, у налісках і саўгасных дмахах культуры.

□ У Іваноскай вобласці 20 канцэртаў наладзіла страўная брыгада з удазел заслужанай артысты БССР Т. Пастушынай і чыталыні Г. Рыньковай Мінскія артысты выступілі ў раённых цэнтрах, калгасных і саўгасных вобласці.

□ З поспехам прайшлі выступленні народнага артыста Іваноскай вобласці Зіновія Бабія ў Азінскім оперным тэатры. Ён выканаў вядучы партыі ў операх «Рыгелета» (Герцэп), «Тоска» (Кавардосі) і «Панцы» (Каніо).

□ Сімфанічны канцэрт з удазелам — З. Бабія адбыліся таксама ў Маскоўскай і Сочы. У Іслаўскай і Зіновія Бабія ў Азінскім оперным тэатры. Ён выканаў вядучы партыі ў операх «Рыгелета» (Герцэп), «Тоска» (Кавардосі) і «Панцы» (Каніо).

□ Сімфанічны канцэрт з удазелам — З. Бабія адбыліся таксама ў Маскоўскай і Сочы. У Іслаўскай і Зіновія Бабія ў Азінскім оперным тэатры. Ён выканаў вядучы партыі ў операх «Рыгелета» (Герцэп), «Тоска» (Кавардосі) і «Панцы» (Каніо).

□ Вялікімі абласнымі драматычным тэатрам паказу ў Дубровіце свой першы спектакль.

□ Артысты братаў Украіны паставілі прырочную камедыю «Вісна кроць па гародзе».

□ У налісках «Чырвоная зорка», «Чырвоны сцяг», «Шлях да камунізму» і іншых арцеліх Студэнтскага раёна павылі артысты Тэатра юнага тэатра. Хлеббары а цікавасцю прагледзілі пастаўную «На хваліх Серабранкі» па песе І. Козела.

□ На Гомельскай фабрыку імя В. І. Леніна прывялі налісках Маскоўскага цыра. Манеж быў абсталюваны за некалькі мінут. Гледчы акупілі яго чыстільнымі іамам. Пра творчарскі план, каляны тэатраў расказаў саркатар партыйнай арганізацыі цыра тав. Абрамаў, а потым на імпрэвазааны манеж вышлі артысты.

□ Пасля цікавага канцэрта рабочыя падарылі артыстам альбом з відэа Гомеля.

□ Артысты выступілі таксама з канцэртм на Гомельскім тэлебачанні.

НАРОДЖАНАЕ ЖЫЦЦЁМ

З той шматлікай літаратуры — брашуры, плакатаў, інфармацыйных бюлетэняў і лістоў, — якіх за апошні час вышлі ў Рэспубліканскіх метадычных кабінет культуры-асветнай работы, вылучаюцца брашура В. Пеняляева «Народнае жыццё». Яна цікавая сваёй тэмай, напісана эканомна, сіцсла.

Аўтар брашуры, кіраўнік лектарскай групы Віцебскага сельскага абкома КПБ, на цікавых прыкладах знаёміць чытача з тымі сучаснымі народнымі традыцыямі і святамі, што прыйшлі на зямлю радзімым абрадам.

Змяналіныя падзеі ў жыцці чалавека — свята ўраджая, камасольскае вяселле, народнае дзіцяці, ушанаванне слаўных людзей нашага гераічнага мінулага і перадавой працы. Арганізуючы гэтых свят аўтар разглядае як адну з важных частак ідэалагічнай работы па камуністычнаму выхаванню працоўных.

На Віцебшчыне за апошнія гады ў многіх калгасках і саўгасках стала традыцыя праводзіць свята ўраджая, так званыя «дажыні». Свята адбываецца ў час заканчэння ўборкі асбожавых культур і ў кожным населеным пункце спраўляецца па-рознаму. Але характэрна адно — усюды старадаўні народны дажынкавы абрад напаўняецца новым зме-

стам, зместам жыцця сённяшняга вёскі.

Неабходна было вырацаваць больш строіны рытуал новага свята, каб яно стала спраўды народным. Сельскі аэком партыі на аснове багатага вопыту работнікаў культуры і кіраўнікоў калгаскаў сілаў прыкладны ракаманды правядзення свята ўраджая. Ракаманды разнамаілі і разаслалі клубным установам, бібліятэкам, сельскагаспадарчым арцелам і саўгасам вобласці. Праўда, абавязковага рэцэпта для ўсіх не давалі. Улічвалася, што ў многіх населеных пунктах можна знайсці свае звычкі, прымаць пад увагу і эканамічны ўмовы той ці іншай мясцовасці. Але, тым не менш, як падкрэслівае аўтар, ракаманды аказаліся карыснымі.

В. Пеняляеў, знаёміць чытача з гэтым ракамандыямі і тут жа расказвае, як летас яны былі арыганізаваны ў калгасках і саўгасках вобласці.

У мінулым годзе на Віцебшчыне свята ўраджая спраўлялася ва ўсіх раёнах. Яно было масавым.

Таксама з цікавасцю чытаецца і расказ пра «снейны фестываль» сёлетняга года ў гарадскім пасёлку Лёзна.

В. Пеняляеў запрашае нас у Лёзна на ўрачыстую цырымонію ра-

гістрацыі шлобу лепшай дзяркі наліса імя Леніна Надзеі Хаванічкі і вядомага механізатара з наліса «Бальшавік» Аляксандра Пароўскага, на камасольска-маладзёжнае вяселле, затым на другое, што адбылася ў саўгасе «Рудкова» Віцебскага раёна. Аўтар шырока адыняе дзверы некаторых сельскіх клубай і дамоў культуры, каб мы маглі прысутнічаць на вечары ўшанавання працы лепшых людзей, не забываючы паважліва і на звыч у аднаго каўчунскага працы Талячынскага раёна і на цэнтральную плошчу гарадскога пасёлка, дзе ў гонар разведчыкаў будучыні закладзена парк; дае нам магчымасць заглянуць у гісторыю-краязнаўчы музей юных спадатыў Верхнядзвінскай сярэдняй школы № 2.

Брашура В. Пеняляева «Народнае жыццё» толькі што выйшла ў свет у выдавецтве «Беларусь».

Вялікую справу зробіць работнікі кніжнага гандлю, калі яны пастараюцца адрэаць даць ёй «залеўную вуліцу» ў кожны калгас і саўгас, у кожны сельскі клуб, бібліятэку, і Дом культуры рэспублікі.

Працаўнікам вёскі, якія рыхтуюцца на найлепш аднавіць сваё сёлетняе свята ўраджая і ўшанаваць працу перадавых людзей, брашура В. Пеняляева можа быць добрым дарадкам.

А. МАХНАЧ.

ТЫСЯЧНЫ КАНЦЭРТ

У Маскву выехала мастацкая аітбрыгада Стаўцоўскага раённага Дома культуры Мінскай вобласці.

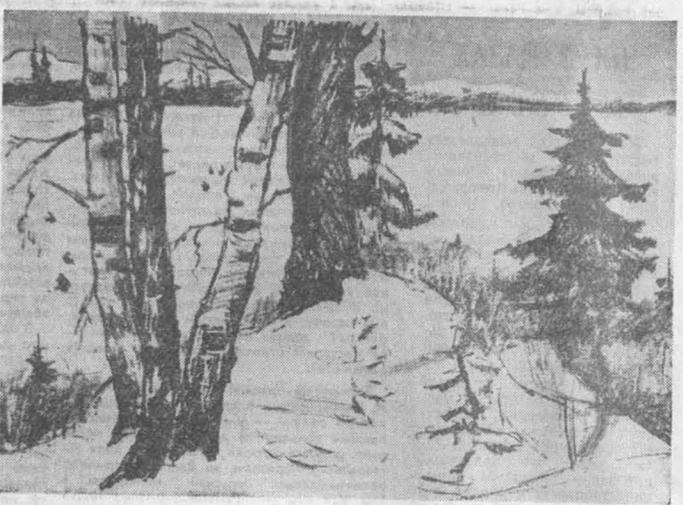
«З Вожкам у калгасе» — так называецца цікавая і дасціпная праграма гэтага таленавітага калектыва. Летнім днём на полі, зямі у клубе або ў чырвоным кутку на жывёлагадоўчай ферме з задалвальным слухачым сельскіх працоўнік дасціпныя куплеты, інтэрмедзі, вершы аб справах сельскіх «вожкі» бялюча коле культаў і п'яніц. Палюбілі гледчам «Мастушкі даярак», «Маякі», харэаграфічныя карцінкі «Братцы-тунаядцы» і «Тры кіты».

Да частуцы і куплету на мясцовыя тэмы — музыку школа ўдзельнік брыгады самадзейны кампазітар, выкладчык музычнай школы Ігар Ціхановіч. У ліку артыстаў саркатар камітэта камасольска Стаўцоўскага вуча-творчага ўпраўлення Уладзімір Яўсейчык, які вядзе канцэрт. Чытачы, танцоры, спевалі, музыканты — гэта рабочыя і служачыя раённага цэнтра. Лепшыя з іх — сталар райпракмабіната Ігар Янушкевіч, бубачыца вадкала Аляксандра Явасенка, выхавальніца дзіцячага сада Жэня Лукашонак, піанэрважата сярэдняй школы Святлана Сіс і іншыя.

Шырока выкарыстоўваючы ў сваіх выступленнях стаўцоўскія аматары сцэны творы народнага пэста БССР Якуба Коласа — іх зямляка.

— Нашаму калектыву выпаў гонар швей тысячны канцэрт даць у Маскве на ВДНГ, — заваля мастацкі кіраўнік брыгады Дзіна Кухарава. — Ужо восем гадоў выступаюць перад хлеббарамі самадзейныя артысты. У кожным сале яны жадныя гоці.

БЕЛТА.

А. КРОЛЬ. Возера зімой.

І ДЭАЛ, ГЕРОЙ, ХАРАКТАР

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

раман І. Шамякіна «Сарца на дэлоні» ў пракруставае ложа прыдуманай ім схемы і адрэаў вызначыць ступень іх стеноўнасці (артыкул «Зося Савіч і іншыя», «Літаратура і мастацтва» ад 14 студзеня 1964 г.), ён гаворыць аб тым, што лісьменнік паршуў логіку характэру Зосі Савіч, «разадоўі» характэру Гукана, зрабіў незразумелымі паводні Шыювічы і г. д.

Не заўсёды ўлічвае Я. Герасіч усю сваю асабілісць і складанасць канкрэтна-істарычных абставін, у якіх жыўце і дзейнічаюць героі рамана Я. Брыля «Птушкі і гнізды», калі заўважы, што «гер героі пачынаюць дзейнічаць напачатку логіцы сваёй характэру» (артыкул «Словаўз і адна маладосці», «Літаратура і мастацтва» ад 10 красавіка 1964 г.). Прытым крытык часам супрацьчыні сам сабе. Аналізуючы ўмовы жыцця і выхавання Алеса Рукевіча, ён піша: «Аўтар не мо адным узмахам пра ператварыць Рукевіча ў змагара, калектывіста, важака, ён і не імкніўся гэта рабіць». Слуша. А дэлой героі аўтар абываюцца за гэты ж (недэстаткова назірале жыццё, «недэстатковае грамадзянскае актыўнасць», «непадарбана ўскладненасць» і г. д.). Калі ж героі вываі палітычную прынціпальнасць (у час візіту ў савецкіе прадстаўніцтва ў Берліне), таксама дрэна: «... Рукевіч у дэданым выпадку знаедаў ўжо прынціпалы і дасвядчаны для таго, каб здагадацца пра культ Сталіна, тым больш рабіць такія шырока вывады, якія ён рабіць».

На наш погляд, стары, прасталінейны, аднапланавы падыход да сутнасці мастацкага характэру прыносіць вялікую шкоду, бо скіроўвае прэзвішчы, асабіліва маладых, на шлях звыклых канструаваньў і схем.

А ДКРІВАЮЧЫ дзікуныю аб рамане, І. Науменка і М. Лобан у сваіх артыкулах вялікую ўвагу аддалі герою рамана. Гаворачы аб шляхах стварэння вобраза станоўчага героя І. Науменка ставіць пытанне: «Ці не залішне мы прывяз-

ваем мастацкі характэры да жытых рэальных прататыпаў, калі пішам свае кнігі? Спраўды, пісьменнікі і крытыкі не заўсёды ўлічваюць, што літаратурны характэра, героі — гэта від літаратурнага вобраза, спосаб мастацкага абгульнення. Аднак галоўная бяда, мабыць, не ў тым, што героі многіх нашых твораў вельмі прыязны да рэальных прататыпаў, дэсна звязаны з рэальнымі фактамі жыцця. Галоўная небяспека — у адрыве ад фактаў рэалісці, ў адвольным схематычным канструаванні станоўчых і адмоўных герояў, у такім абгульненні, з якога выпадае індывідуальна канкрэтнае, жыццёва непаўторнае.

Слуша выступалючы супраць вобразаў, канструаваных пры дапамозе аптэкарскай вагі, М. Лобан у сваіх разважаннях, здаецца, нааарокам далупае і разламантацыю: «Канцэнтрацыя станоўчых ці адмоўных якасцяў ніколі не павінна быць перанаснашай...» і г. д.

Літаратурны вобраз, характэра не складаецца з выпадковых рыс і праяў чалавечай асобы, ён укаўляе сабой цэласнасць, адзінасць, якое складаюць прыкметы адносна ўстойлівыя, што вызначаюць асноўны кірунак развіцця асобы, яе сутнасць. Аднак шлях да цэласнасці, гармоніі праходзіць і праз складаныя ўнутраныя працы, праз душэўную барацьбу і развіццё.

Вобраз, характэра — творча канцэпцыя, якая нясуць на сабе адбітак аўтарскай суб'ектыўнасці, выступаюць носьбітамі аўтарскага ідэалу або асобы яго рыс. Але яны не могуць быць персанфікаваным ідэал, «ідэал у масцы» (Луначарскі), толькі аўтарскі рупарам.

Паняцце ідэалу значна шырыцца за паняцце ідэальнага героя. Ідэал пісьменніка «справедаваецца» ў яго суб'ектыўнасці, у яго віжненнасці. Ідэал сцвярджаецца ўсёй сістэмай вобразаў, сюжэтным вырашэннем канфілікту і г. д.

Да метаэраднага ўвасаблення ідэалу ў вобразе станоўчага героя імкніўся А. Савіці ў рамане «Жанчына». Ён хацеў на прыкладзе жыцця прастай жанчыны прасачыць ідэіна-маральны рост савецкага чалавека, яго неспаскойнае імкненне быць на ўзроўні з вэкам, буйна і планам паказваць цэласны шматгранны характэра нашага сучасніка, арыганізавае адзінасць яго грамадзянска-працоўнай дзейнасці і інтыма-асабістага жыцця, яго барацьбы за шчасце свайго, працаваць, кахаць.

Не першы погляд, гэрціна рамана, работніца завада шкловаканна Стэф Шукан — спраўданы, нават ідэальны чалавек, вельмі патрабавальны да сябе, да сяброў, таварышаў. Стэф пакаліна мужа, бо не магла яна ісці на кампрамісы, прымірыцца з яго ўласніцкімі імкненнямі, п'янкамі. Яна жыла заводам сваёй працы, вучыцца завочы ў інстытуце. Для яе каханне — вялікае паучэнне, якое ніколі нельга размянаваць на

Да дзён Беларускай ССР ЧАКАЕМ З НЕЦЯРПЛІВАСЦЮ

у Венгрыі

Дружба паміж венгерскім і савецкім народам нарадзілася даўно. Яна была выкавана яшчэ ў барацьбе па перамогу Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, у ані грамадзянскай вайны, каля тысячы венгерскіх рабочых і сялян узяліся за зброю і разам з рускімі братамі змагаліся за стварэнне сацыялістычнага грамадства, за ўсталяванне пралетарскай улады.

У 1945 годзе германская Савецкая Армія вызваліла венгерскі народ ад фашысцкага ярма. Дзякуючы гераізму савецкіх воінаў венгерскі народ стаў свабодным і цяпер паспяхова будзе новаю, сацыялістычную Венгрыю.

Мікулія 19 гадоў пераканана кажа, што дружба паміж савецкім народам, які будзе камунізм, і сацыялістычнай Венгрыяй вечная і непарушная.

Асрбілія паспяхова развіваюцца братнія сувязі ў плошчы гады. Яркая пацверджанне гэтага — «Дні венгерскай культуры», што адбыліся ў кастрычніку мінулага года ў Беларусі. У час іх наладжваліся вечары, мітынгі, выставкі, сустрачкі з прадстаўнікамі венгерскага народа. Гэтыя мерапрыемствы садзейнічалі глыбокаму азнаямленню

беларускіх працоўных з гісторыяй, культурай і жыццём венгерскага народа, а таксама з поспехамі сацыялістычнага будаўніцтва ў ВНР. «Дні венгерскай культуры», праведзеныя Беларусі таварыствам дружбы і Беларускай рэспубліканскай асацыяцыяй Таварыства савецка-венгерскай дружбы, ніяк больш умацавалі братнія сувязі нашых народаў.

Па ініцыятыве Таварыства венгерска-савецкай дружбы ў канцы верасня гэтага года ў Венгрыю адбудуцца «Дні Беларускай ССР». У час гэтых дзён мы маем надзею, як мага больш шырока пазнаёміць наш народ з асацыяцыяй венгерскага народа ў камуністычным будаўніцтве.

Па ўсёй Венгрыі будуць праведзеныя святочныя мітынгі, лекцыі, літаратурныя і музычныя вечары, арганізаваны розныя выставкі, маладзёжныя віктарыны, прагляды беларускіх дакументальных і мастацкіх фільмаў.

Цяпер у нас, у Венгрыі, усё з вялікай нецярплівасцю чакаюць прыезду нашых дарагіх гасцей — прадстаўнікоў Беларускай ССР.

Ласо Кіш, намеснік генеральнага сакратара Таварыства венгерска-савецкай дружбы.

Хораша гэта — імаць у хутым цыгнчу. За акном набігаюць усё новыя краіны. Абывае твар ветрык — задыхаўся, даганяючы. Угладзіліся за акно, аж пакуль не адчуеш стомленасці. А потым зачочна прысеці, засяродзіцца, узшушы ў вочы...
— Часопісы, газеты, кнігі... Калі ласка, брыце, — нібы апрадываючы вашу думку, гуцьчы голас.
Ям даражы Лідзія Цыганенка, галоўная правадніца электрацэнтра Мінск — Аляксандра, добра разумею «псіхалогію» пасажыраў, ведаю, як патрэбна ў цыгнчу «паштовае служэнне». Вось чаму яна з вялікай хваляй згадзілася стаць грамадскім распаспаўняльцам літаратуры. Пасажыры электрацэнтра заўсёды могуць набыць у яе свежыя выданні.
Фота М. РУБІНШТЭЙНА.

Азія — высокі, сярэдніх год мужчына, з шырокімі жамімі — захоплены расказвае нешта другому. Другі — трохі нізкішы, з сваёй галавою і лёгкімі рухамі — углядаецца перад сабою. Потым прадэманстраваў дэклімацыю ў выглядзе кінемаграма. І цішыня Брэсцкай крэпасці пераўравае спакоее стракванне апарата.

— Лаўрэат Ленінскай прэміі, выдатны савецкі кінаадыёмант Раман Лазарэвіч Кармін і пісьменнік Сяргей Сяргеевіч Смірноў працуюць над фільмам аб Вялікай Айчыннай вайне. Гэта будзе вялікі дзексерыйны поўнаметражны фільм, які расказае пра вялікую крывані і вялікі народ, што здолеў выстаяць і перамагчы.

Фільм — дакументальны. У ім не будзе ісціорыі, ігравых кадраў. Ужо калі года рабочым кінабюро аўтары з'яўляюцца заты для прагляду кінамузея, музеі, архіва.

— Намі прагледжана міліён метраў архіўнага кінафільма — гітлераўскага, амерыканскага, японскага, венгерскага, румынскага польскага і г. д. Толькі ў адным Берліне мы не прагледзелі 150 тысяч метраў. Яны не адобраны і не здыманы, а гаворыць Раман Лазарэвіч. — Цяпер заканчваецца перыяд пошукаў, прыступаем да другога адрэсу. Паралельна пішыцца сцэнарый.

Інтэр'ю праходзіць у не зусім звычайнай абстаноўцы. Гэта нават вы-

НАШЫ ІНТЭР'Ю ЭПАПЕЯ НАРОДНАЙ МУЖНАСЦІ

інтэр'ю, а маленька прас-канферэнцыя ў брэсцкай на мясцовай студыі тэлебачання. Праз 20 мінут у Р. Карміна і С. Смірнова перадача, а пакуль яны акружаны супрацоўнікамі студыі, дзельца сваімі ўражаннямі, адказваючы на пытанні.

— Аўтары новага фільма заўсёды ў рабоце. Нават тут, на студыі, яны здолелі знайсці патрэбныя кінакадры. Брэсцкая тэлестанцыя зняла дакументальны фільм «Старонкі бісмерцы», пабудаваны на матэрыялах Музея абароны Брэсцкай крэпасці.

— Добрая работа, — гаворыць Раман Лазарэвіч, — асрбілі ўражанняў сапраўды дакументальныя кадры, напрыклад наведанне музея жонкаў абароны Брэсцкай крэпасці капітана Зубачова.

— Брэсцкая крэпасць, гераічны падвигі яе абаронцаў, — гаворыць С. Смірноў, — зойме вартасць месца ў нашым фільме.

— Я шмат чытаў аб Брэсцкай крэпасці, — прыцягвае Р. Кармін, — чытаў і кнігі Сяргея Сяргеевіча пра славетную цытадэль над Бугам. І вось цяпер, убачыўшы ўсё сваімі вачыма, зразумее, як шмат гаворыць маўляў камені. Рэшткі крэпасці гавораць. І я здымаў гэты.

— Як будзе пабудаваны фільм? — Кінаапазаванне пойдзе не ў хроналагічнай сувязі. Мы велікі часта будзем маніраваць кінакадры ваенных гадоў з кадрамі, знятымі цяпер. Напрыклад, вывучаючы матэрыялы ў архівах нашых нямецкіх сабратоў, мы некалькі раз наткнуліся на ўнікальныя кінакадры: па тэрыторыі Брэсцкай крэпасці едуць Гітлер і Мусаліні. На самаздволеным твары акружанага свету Гітлера напісана: «Ад гэтага часу і назаўсёды!» І вось уявіце, што пасля гэтых кадраў маніраваць кадры, якія адлюстравалі вялікае свята — дваццацігоддзе вызвалення Брэсці ў Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Кветкі, мо-

ЖЫЛЛЮ—25 ТЫСЯЧ ГАДОЎ

У сталіцу расійска-літві дасцаяна ў разабраным выглядзе жыллі перабытнага чалавека, пабудаванае з камені мамантаў больш як 25 тысяч гадоў назад — у перыяд позняга палеаліта.

Станка, раскапанае беларускімі археолагамі К. М. Палінарповічам і В. А. Будзіна ў асяродку Гомельскай і Бранскай абласцей каля вёскі Юдзінава, дае багаты матэрыял аб жыцці перабытных людзей на тэрыторыі цяперашняй Беларусі.

Супрацоўнікі Беларускага гісторыка-краязнаўчага музея, якія выдзіралі на месца раскопкі, сфартаграфавалі жыллі, зробілі нізкіярунку і замалювалі яго. Яно меў выгляд чатыры паверхавы на трох і палавінай метры. У мезоліт прывезены «будавальны матэрыялы» — каралы, шматлікія сціпкі, бярвенныя кошы і палатні, мантанты, якія служылі наркасам жылля.

«Фундамент» яго з касцей часткова захаваўся ў зямлі. З дапамога працый у касцей адлучылі наркасам змяшчаўся палкі або больш дробнымі касцамі, што надалі ім будаўніцтва большую надзейнасць.

Жыллі перабытнага чалавека будзе адноўлена ў першапачатковым выглядзе і ўвоўдзе ў экспазіцыю Беларускага дзяржаўнага гісторыка-краязнаўчага музея як унікальны, адзін з найбольш цікавых экспанатаў эпохі перабытна-абшчынага чалавека на тэрыторыі рэспублікі.

У АПОШНІ ЧАС МНЕ ДАВАЛІСЬ ПАЗНАЁМІЦА СЯ ІМАЦЬ ПІСЬМАМІ НАШЫХ ЧАХАСЛАВАЦКІХ СЯБРОЎ, ЯКІ ЗАМАГАЛІ ЗА ФАШЫЗМАМ НА БЕЛАРУСКОЙ ЗЕМЛІ. ПІСЬМЫ ГЭТЫЯ АДРАСАВАНЫ БЫЛІМ БРАТАМ ПА АБРОІ — БЕЛАРУСКИМ ПАРТЫЗАНАМ.

Рыгор НЯХАЙ

«...Мы ганарымся, што прайшлі выпрабаванне ў агні вайны поплеч з беларускімі партызанамі. Гэтая школа была нам вельмі патрэбнай у барацьбе за вызваленне сваёй радзімы ад ворага», — піша партыйны работнік Міхал Губіш з Браціславы.

«...Мы многую ў вас навучыліся і ганарымся правам навазвучаць нашымі вучнямі», — наведвае з Трэшчына Ян Мікула.

«Асабліва кранае пісьмо Яна Новака, гарнавога доменнай пачы Новай Гуты з Астравы-Куніцкай. Пісьмо прамага рабочага поўнае павагі і зацікаўнасці да савецкіх людзей. Напісана на нашай мове. У час вайны Ян Новак пра даражы мінскіх падпольшчыкаў перайшоў з групай славацкіх салдат у партызанскую брыгаду. Уздольнічаў у многіх баявых аперацыях, адзначаны савецкімі баявымі ўзнагародамі. Пасля вызвалення Мінска прымаў удзел у партызанскім парадзе. А потым — зноў баі, цяпер ужо за вызваленне Чэхаславакіі. Славуць Дукельскі перавал... «Аб Беларусі» і Мінску, — піша Новак, — у мяне засталася незабыўны ўспаміны. Успаміны аб вайшым мужным народзе, які ў пачатковых умовах, з найвышэйшай самаахвярнасцю змагаўся з узброенай да зубоў фашысцкай арміяй... Перад маімі вачыма яшчэ і сёння паўстаюць спаленыя беларускія вёскі, зруйнаваны Мінск».

Славак успамінае партызанскую славу вёскі Старына, беларускія хатні, што маглі сустракаць і гасцініца і з нявышлі — глядзячы, хто завітаў у іх. «Наб я быў пісьменнікам, я напісаў бы кнігу пра Беларусь, пра яе людзей, Я помніў іх і тады, калі быў першы бой за Чэхаславакію».

Быў бой... Дукля, Дукельскі перавал... І вось памяць паслужыла аднаўле адну за другой незабыўныя дэталі.

Гэта пачалося ў канцы жніўня дваццаці гадоў назад. Закончыліся баі за Перамышль. Часці 1-га Украінскага фронту канцэнтруюцца на Сандармірскім плацдарме — наперадзе каснае гляздо Гітлера.

Мы не адвоцым вачэй ад Карпат. Язельныя горы вабяць прыгажосцю абрусав і таямнічасцю. Што там? Цішыня! Сапраўднае ці зманлівае?..

Каля польскага горада Кросна наш Першы гвардыеіскі конны корпус, а з ім і пяхоту, танкі з надзісамі на вехах «На Берлін» нечаканым загадам паварочваюць гзэка на поўдзень. Толькі на другі дзень, сустрэўшы калону войск у неспадзяванай нам форме, ад усім здаліся. «Незвычайна» былі з корпусу генерала Саводы — першага Чэхаславацкага корпусу. Рухаўся ён у тым жа напрамку, што і мы.

Значыць — на Чэхаславакію! Стала вядома, што нашы браты за Карпатамі ўзялі ўсенароднае паўстанне.

Пасля цяжкіх баёў ля схілаў

Карпат мы прарвалі лінію нямецкай абароны і выйшлі да Дукельскага перавала, адкуль адкрылася дарога ў Славакію. У час прарыву Чэхаславацкі корпус быў у другім ашале: галоўныя баі чакалі яго наперадзе — на сваёй зямлі.

Потым ужо мы даведаліся, што срод салдат і афіцэраў Чэхаславацкага корпуса многа былых партызан-славакаў, якія ваявалі ў беларускіх партызанскіх атрадах. Недаў я Карпат перад самым штурмам я сутыкнуўся з салдатам у той жа «незвычайнай» форме. На грудзях яго криваўся медаль «Партызану Айчыннай вайны» першай ступені. Я з павагай кінуў у яго медаль:

— За што? — Славак пашчотна паглядзеў медаль, крху памарудзеў, нібы ўспамінаючы:

— За Беларусь. Падрывы атрада Такуева ведаеце? На Алесі Дзёічын... Не ведаў я такога атрада, але гэтыя «Палессе», «Беларусь» з вуснаў славака так узоршыл нас абодвух, што мы доўга не маглі супакоіцца. Я распытаў. Ён з та кім жа хваліваем разназваў.

— Сам я з Браціславы, рабочы. Мы прыйшлі прысуну першага студзеня 1943 года ў 125-ы партызанскі брыгадзе Палескага злучэння. А цяпер вось — у нашай чэхаславацкай арміі.

— Як хацеў сказаць — у корпусе. Але сарвалася слова, якое (і ён і я ведалі гэта) абавязкова атрымае права на жыццё.

Падыйшо лічэ некалькі салдат. Славак пазнаёміў мяне з ім. Яны таксама ваявалі ў беларускіх лясах. Але медаль у яго не было.

— Узнагарод яшчэ не атрымаў. Не паспел... — Ціха сказаў адзін з іх, але пачулі ўсе.

Пачалі развітацца... Лінію фронту пераходзілі ноччу. Мы ішлі на дапамогу ўсенароднаму славацкаму паўстанню. Водгулле жорсткага бою даносілася сюды — гітлераўцы любіць цаной ішчкінуцца задушыць паўстанне.

Пераадолелі азін горны ланцуг, другі, і раптам на лясной палюзе убачылі пагарнічны слуп. Пачыналася Славакія. Мы ўвайшлі ў шырокае сонечную даліну... Быў пачатак верасня 1944 года. Лісце з дрэў ішчэ не падала — яго страслі выбухі снарадаў, зрываў куд. Не восень — кроў герояў фарбавала іх у чырвоны колер.

Помню пустую вёску. Як толькі пачаўся бой, жыхары разбегліся — пахаваліся ў гары. Але вось настаў зашпак, сціхлі грывы. Зноў між вайскоўцаў застрахалі «цывільныя» поствы. У хатах з'яўляўся сні-тані скарб, бытак, падаставаны са скарбшчэ.

— Чым жа вас пакарыць? — клопачіна жанчына, у якой мы на вятары. — Немцы-гады... Мы ведаем, што яна хоча сказаць, і гаворым:

— Не трэба нічога. Хутна кух-

ня салдацкая пад'едае. — Не, што вы... — кривудзіца жанчына і хутна знікае з хаты. Заходзяць старыняк з кічэкам. Доўга глядзяць на нас з-пад рукі, а потым пытаю:

— Дык гэта вы і будзеце салдаці Леніна? — Нешта цёплае паднатвае ў нас да горла. Мы затоена маўчым, а самы маладзёжны з нас усюнкае з месца:

— Сядзіце, мама... Па маршчыністым твары староў коціцца слеза.

— Дачакайся, — гаворыць бабулька. — Хай вас боі беражэ, сынчочкі!

Высвятляецца — яна прыйшла з дэлянта горнага паселішча. Прыйшла паглядзець на «салдат Леніна». Гэта — даручэнне ўсёго слага: «Паглядзіш на іх, а потым расказаць усім, якія яны...»

Вярнулася наша гаспадыня — прынесла сёбе-тое. Сабралі ўсе за сталом — мы, салдаты, і жанчыны-славакіні. Пайшла гаворна — шчыра, сэрдачна — аб тым, што тубоў і клопачіны.

— А не сустракалі вы сына майго? — пытае бабуля. — Забраў яго фашысты, адеў у свой мундзір... Але чэе мае сэрца — срод вас ён... Колькі гадоў прайшо — не магу забыць твар гэтай славацкай маці. Ён заўсёды перад маімі вачыма, калі я думаю пра сённяшні дзень Чэхаславакіі. Хочацца верыць, што яна і зараз жыве там, ля Закапане, дзе бываў і паселішчы зямлі вайны Леніна. — вось чаму некалі аднавіваючы пасылаў старую паглядзець на «салдат Леніна»...

— Мы толькі што выбілі гітлераўцаў з вёскі. На вуліцы дымяць доўга німецкі паходныя кухні — німцы не паспелі рэадаць сёдняшніце. З'яўляюцца жыхары, дзеші. Маленькі хлопчык сам прасіцца на рукі да «дзядзькоў з зоркамі».

— Як ідзе завуль? — Янек. А фашысты больш не прыйдуць сюды? — Радасцю свеціцца вачытаць. Мы зачэрпваем у наіляк кашы, салдзім з хлапчуком на зямлю. Удзку, як роўныя, як салдаты, сёдняшніце — адзін ад аднаго кацяля...

На трэці дзень мы выходзім на шырокае асфальтаванае дарогу. Яна ідзе з захаду на ўсход. З дапамогай гэтай магістралі гітлераўцы забісхваюць сваё вайсковае, што стаяць супраць 4-га Украінскага фронту. Партызаны дзейнічаюць ужо і ў гэтым тыле фашыстаў.

А хутка настала і наша першая сустрэча са славацкімі паўстанцамі. Колькі было радасці, гарачы абдымаў! Не паспелі нарадавацца на іх след — наліцела варажыя авіяцыя. Гітлераўцы занепакоены, бяжыць страціць шашу, не шкадуць сід, каб адабраць яе. Супраць нас кінута танкавая калона. У нас няма артылерыі — не паспела прыйсці па крутых горных дарогах і пераваля. Але ёсць мінамётны, супрацьтанкавыя ружжы... Славакі з незвычайнай мужнасцю — поплеч з нашымі байцамі адбіваюць атакі. Гарачы танкі з кривымі, але напск ворага не паслабляецца, і мы вымушаны з болем у сэрцы адступіць.

Каля месяца цягнуліся кривавыя баі на Дукельскім перавале. Потым фронт стабілізаваўся, і нам разам з чэхаславацкімі партызанамі і жыхарамі зноў прыйшлося прарываць яго лінію, каб выйсці да сваіх.

Вяла восень, ішлі джыджы, раскілі вузкія горныя дарогі. Агроніста арміі беражыла выводзіла на лінію фронту паўстанцаў і мірных жыхароў.

... Сёння на Дукельскім перавале — цішыня. Там, дзе пачаліся першыя баі за вызваленне братняй Чэхаславакіі, стаіць велічны манумент. Золатам гарачы на ім імёны славацкаў, чэхоў, рускіх, украінцаў і беларусаў, якія загінулі тут. Тысячы ўдзячных нашчадкаў прыходзяць сюды з кветкамі. Свята бергаць яны славу Дуклі — сімвала вечнай дружбы двух народаў, дружбы, змацаванай сумесна працітай кривёю.

— За нашу свабоду! — а танкімі словамі чэхі, славакі ішлі ў бой супраць фашыстаў і ў ласах Беларусаў, і на сваёй зямлі.

20-я гадына з дня ўсенароднага славацкага паўстання — гэта свята і савецкага народа.

КАЛІ НЕ БАЧЫЛІ...

Ці бачылі вы з вышнімі рыштванамі свой горад думкі і малады прыгоні і велічы?

Ці бачылі вы, як печарына на напрак Салігорскага аэлектрычнага зоркі?

Ці бачылі, як і наварчанага вогнішча ў адыўмені спаліць і сівы, спакійны чалавек — народны пісьменнік Міхал Лыбкоў?

Ці бачылі, як па туманам імянае цяжкая доўгай чарадой ішчідзіца пльмты?

Калі не бачылі, не былі там — вы можаце ўсё гэта убачыць, разгарадзішы фотальбом «На працоўнае Беларусаў», выпушчаны выдавецтвам «Венерус». Нашы дзешчыя фотальбастры прыйшлі з апаратамі на рэспубліцы, паглядзець, як працуюць і жыццё ў гэтай сяміліцы на плошчы Мінска і ў гуршчэ Велавескай пучычы — і паказалі ў сплэх творах адлічча рэспублікі.

Фотальбастры гартанілі ішчкую нігу. Колькі тут глыбокага і хвалюючага! Вось да руін Брэсцкай крэпасці прыстаў не былі абаронцы. Побач з ім — мыліца.

Твару яго не відаць, ён закрыты рукой, але мы разумеем, як цяжка чалавечу стрываць сабою, якія суровыя ўспаміны прыйшлі перад яго позіркам... А вось у неба ўстаўляюся хлапчык. Толькі што прамаўляе разнаўтныя самалёты. І ўслед за ім ірванулі хлапчыкоўскія мары...

Многі здымкі глыбока ўражваюць сваёй выразнасцю, глыбінёй прайшчэння ў душоўны свет нашай сучаснасці. Таму і ўспрымалі фотальбастры «на працоўнае Беларусаў», які іркнуць хвалюючы старую нашча дэталі.

Твару яго не відаць, ён закрыты рукой, але мы разумеем, як цяжка чалавечу стрываць сабою, якія суровыя ўспаміны прыйшлі перад яго позіркам... А вось у неба ўстаўляюся хлапчык. Толькі што прамаўляе разнаўтныя самалёты. І ўслед за ім ірванулі хлапчыкоўскія мары...

Многі здымкі глыбока ўражваюць сваёй выразнасцю, глыбінёй прайшчэння ў душоўны свет нашай сучаснасці. Таму і ўспрымалі фотальбастры «на працоўнае Беларусаў», які іркнуць хвалюючы старую нашча дэталі.

Твару яго не відаць, ён закрыты рукой, але мы разумеем, як цяжка чалавечу стрываць сабою, якія суровыя ўспаміны прыйшлі перад яго позіркам... А вось у неба ўстаўляюся хлапчык. Толькі што прамаўляе разнаўтныя самалёты. І ўслед за ім ірванулі хлапчыкоўскія мары...

Многі здымкі глыбока ўражваюць сваёй выразнасцю, глыбінёй прайшчэння ў душоўны свет нашай сучаснасці. Таму і ўспрымалі фотальбастры «на працоўнае Беларусаў», які іркнуць хвалюючы старую нашча дэталі.

Твару яго не відаць, ён закрыты рукой, але мы разумеем, як цяжка чалавечу стрываць сабою, якія суровыя ўспаміны прыйшлі перад яго позіркам... А вось у неба ўстаўляюся хлапчык. Толькі што прамаўляе разнаўтныя самалёты. І ўслед за ім ірванулі хлапчыкоўскія мары...

Многі здымкі глыбока ўражваюць сваёй выразнасцю, глыбінёй прайшчэння ў душоўны свет нашай сучаснасці. Таму і ўспрымалі фотальбастры «на працоўнае Беларусаў», які іркнуць хвалюючы старую нашча дэталі.

Твару яго не відаць, ён закрыты рукой, але мы разумеем, як цяжка чалавечу стрываць сабою, якія суровыя ўспаміны прыйшлі перад яго позіркам... А вось у неба ўстаўляюся хлапчык. Толькі што прамаўляе разнаўтныя самалёты. І ўслед за ім ірванулі хлапчыкоўскія мары...

Многі здымкі глыбока ўражваюць сваёй выразнасцю, глыбінёй прайшчэння ў душоўны свет нашай сучаснасці. Таму і ўспрымалі фотальбастры «на працоўнае Беларусаў», які іркнуць хвалюючы старую нашча дэталі.

Твару яго не відаць, ён закрыты рукой, але мы разумеем, як цяжка чалавечу стрываць сабою, якія суровыя ўспаміны прыйшлі перад яго позіркам... А вось у неба ўстаўляюся хлапчык. Толькі што прамаўляе разнаўтныя самалёты. І ўслед за ім ірванулі хлапчыкоўскія мары...

Многі здымкі глыбока ўражваюць сваёй выразнасцю, глыбінёй прайшчэння ў душоўны свет нашай сучаснасці. Таму і ўспрымалі фотальбастры «на працоўнае Беларусаў», які іркнуць хвалюючы старую нашча дэталі.

РАДКІ З ПІСЬМАЎ

Другі год пры клубе калгаса «Рассвет» Вілейскага раёна праводзіцца перадача лістонаў. Тут абсталяваны станы, прысвечаны жывававаду калгаса.

Нядаўна ў кабіне адбыўся фэстываль сельскагаспадарчых фільмаў.

М. ЛЮІМАУ.

На прадырметках горада Віцебскага абласці ў лекцыя-напартэзе ў удзелам чытальніка А. Сявероніна, які вынаваў уручы з тавару Я. Коласа, Я. Купалы, А. Міцкевіча і іншых паэтаў.

Д. КАРНІЛАУ.

Рамантычныя працы прасіца ў песні, у танцы. І я не здавіўся, калі на канцэрце народнага ансамбля танца Мінскага трактарнага заводу аднойчы чарговым нумарам была аб'яўлена «Шахцёрская сюіта». Натуральна, як звычайны нумар, сустрэлі яе ўсе глядзячы. І мне стала ясна, што «шахцёрская душа» даўно ўжо жыве ў народзе, што было б нават даўным, калі б да гэтага часу сцэна, мастацтва абыходзіліся без гэтай, асвоннай, так сказаць, жыццём. Гэта — ішчэ адзін аргумент у твай спрэчку, мой юны зямлякі!

Калі зноў прыбег на Ястрабаву гару. Усе яшчэ адпачывалі пасля цяжкай начной аперацыі.

— Ну, якія навіны, Юрка? — спытаў ч

